

546 (19)

K13/27

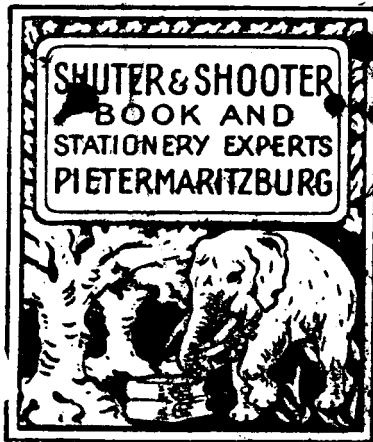
S546 pp 1-100 in 5 books

NAME Henrietta V. Mhlongo.
NAAM

K13/27 THE SINGLE LINE

EXERCISE BOOK

MICROFILMED
125/3/42

Local information
about Mzumbi and
its inhabitants
in the river, etc.
division of labor
power made by
natives
izilwili
other
crafts
iron workers
total
(1-5*)

SUBJECT Fair View

VAK
STANDARD
STANDERD Umzumbi Rail

SCHOOL Natal
SKOOL
S546:1

MADE IN SOUTH AFRICA
J.S.S.B.

546 5546 pp 1-100 K13/27 Mhlongo, H.V.
 pp 1-100 K13/27 in 5 books
 Tidllo takendle $\frac{1}{14} \frac{1}{14}^2$ K13/27.

546
S
N
I
G
H
B

546

mifino

Ngitocala ngemifino nedliwayo
 nje, netimilelayo. Nedliwa noma
 kuzinala, kungevi kuzindlala.
 Lemifino idliwa macabunga ayo
 Idliwe isathambile, ingakakha
 -hleli. Adliwa timanje.
 Yimbuga, ucadolo, imbatj neli-
 kwabu kwabu, nentshungu, umsobo,
 ushupa.
 Letihloba tiye tihwe, nje,
 kamwe kamwe. Muru a phathe
 imbenge. Afike elihlangeni aji-
 he mifino. Ithi mangabe seji-
 yisithungu esandleni, ke, ayifaka
 embengeni noba yikemoleweni.
 njalo aloku eyinqampula. Ithi
 ingagwala sandla ayifake e-
 mbengeni. Ayigcinca ite igcusha
 shike emdelweni, iphele libozwe lelono

kutophhekwa ngalo.

Abuye, ke. Mangabe esola ko
kuthi mifino leyo inetihwanyana,
ayihiphela esithebeni. Abe secaphuna
unotha etiko eyifafata ngawo.
Abe seyinyakatisa ayinyakatisa nge
tanala totobili ceje, abe seyibuyi-
sela embengeni.

Ushapha umese, ke, uyazi-
coba. Uyicobela esithebeni. Ayicobe,
ayicobe, ayicobe, ayicobe.
Sigwamba.

Kufike kugetwe libojwe. Lifa-
kwe madi natolingana imbita
yaho noyilinganisele kokuthi
ufuna ibengako.

Ube sewuphemba unilo, ke,
ngximeka libojwe etiko. Sewuya
tibekele. Sewuthatha mifino, utibe-
kule uyifake, nje, kungakabili.
Ube sewujaha unilo, ke.

Mangabe usalinjile, ugijime
uhe tisweli napelepele. Ucobe

ufake. Kunele kubile, nje, ufake
imuphu, noma yihlama. Unonge.
Ube sewubonja, ke. Unilo wona
uhlale umphuh. Ubonje ubonje
kute kurushwe. Wephule.

Sigwamba sifuna sep hube
sibhlata mubala waso. Singa-
te sithophe sibe bomvu. Si-
dliwa sibuhlata. Kuba luhla-
ta umbala wojwa, kojwa
yona ihlama ike ivushwe.

Simnanji sigwamba lesa.
Sidliwa noba kurjinala, nje,
ehlobo. Sidlelwe bumnanji. Na
kebusika futhi sigadliwa,
mangabe mifino ihona, isikhu-
-mle.

Yisilomo sekudla, lesi, kudla
kwebafati. Majoda awasidli
sigwamba. Kojwa phela, ngokw,
asehona nje, nemajoda naye
sidlayidle sigwamba. Ngoba

sekwaba kesihungwini ngempela.
Ayisagcirwa yohé mithetho ye-
banu reyayigqirwa kucali.

Injoda le kucali yayungevi
ijino yekudlala. Wawungeke
uyiphakele sigwamba, kudla
kwebafati. Wawungate upha-
-ke luhlata lolu lubonjelwe nge
muphu ithi mayihwedeni
nangempela injoda? Hhawnu
! Wuhlola lowo.

Kunjengemajumbi laura
Majoda ayengawadhi ma-
jumbi esikula. ngoba yi-
kudla kwebafati bona be-
mila tiga cagaxa etimbeni
(makele).

Wawungabe ngila ukhu-
ba uphakela injoda ko-
siyadanea. Ufakhe tinjalo
netijeku tabo.

Wawuye ithi mangabe u

fisa kokuba injoda yaha i-
 ale majumbi, uyambe uye
 komba sintu, usipheke eku
 seni, u basele kute kube yi-
 ntambama, ate athophe abe
 bou.

Uthathe sithabe wephulele
 kusona. Uhethe tinjalo tojwa
 utishyo tijkw ngoba titodliwa
 wufati netingane tahl, yena
 emile tigaxagasa

Ube sewumnika, ke, mnum-
 tane wekhwakho. adle. Um-
 xubise umgetise umthise ju-
 ubuthela mahasi esithebeni
 uwachithe ngaso.

Injoda yayingawadi ma-
 jumbi esikula ngoba yesaba
 bukulu bawo kube sengathi
 itomila sisenje. Loko kwa-
 kwatiswa kahulu kubanu
 kucali. Kani ngokw, nje,

6.

K13/27

6

sebeyatidlala balisa, ababi
nalutho.

mifino

Yakenda, idliwa lilasa.
Ifike iphekwe yojwa. Inongwe
Ibe seyiphakelwa etithebeni
iyadliwa.

Nabamwe bayelekange
tulw kwedobe. Irushwe. Ba-
yidle beyisheba nedobe.

Simamba

Kuye kuphekwe mifino
yojwa. Yasenda belu. Kojwa
phela nayona nje yetinang
a iyalunga. Inongwe ithine
ju. Ibonjwe, yephulwe.

Kube sekusilwa ucaba
wedobe. Sowufakwa esi-
tsheni nemifino nayo
ifakwe esitsheni. Kurishebe
mrumtane.

Utofike akhe ^{ucaba} mifino nge
sandla sekudla, awupha-

K13/27

7

546

7

kele esandleni sebunzele. Awe-
neke kuzona. Abe seha mi
fino ngesandla futhi, eyifaka
ngethu kwepaka. Abe se-
gogonga, ke, afake enomweni
adle. Akudle ke lokudla
kwahe site sibe bomvu sisu
sahle. Abe seculaba, egeta
tandla tate, abeme.

Kuthiwe, ke, simamba
leso. Yisona ke, silomo sekudla
kwemajoda leso. Ayi
sigwamba. Majoda awasi-
funi. Lilaxa.

Nemimwe mifino iye ihiwe
nje, ingacobwa. Ifafatwe nge-
notha, mangabe inetilwane. Kwe
jehwe yihona titophuma. Igetwe, ke,
iphekwe. Yephulwe ceje, seyi-
nongiwe, idliwe nje, yojwa
Kuthiwe, ke, yililaxa, ke, lelo
Nemajoda ayalidla futhi. Noma

lingaxubwe nahutho. Kuba kuhle
nje ngempela kuphakela injoda,
mumw welibandla, umphakela
lilaxa. Akuziwona mahloni.
Ngendlala

Mifino yendlala, yinebe,
le nehlada mahlukwe, etigajini.
Kufike kubiwe magabunga lawa
acobwe, iacobwe afakwe etiko.
abile, abile, bese kuthehwa i-
muphu. Sekubonjwa sigwa
miba kudliwe.

Kuthathwe mahlukwe
lawa aphekwe asilwe u-
caba kuvukwe masi. A-
hlafunwe futhi njenge-
dobe, mahlukwe, mangabe
esephekiwe echodiwe.

Yimajumbi esikula, mithebe
yawo futhi yimifino nenamandla.
Ibonjwe sigwamba. Kuba mna-
nji kabi. Nami ngiyakudla lokudla
nokuzisigwamba sothebe wema-

jumbi. mangabe siphekwe um-
pheki waso, siba mranji se-
ngathi sithehwe mafutha.

Mubekle

Mubekle, kona, ene, yima-
jumbi efula. Nabamwe
bakubita ngekuthi yilijumbi
le mzimkhulu. Ngoba ehla
re mzimkhulu, efuleni, yilaha
limile kona. Kaje laba kona.
Kaje, kaje. Kaje ngilivanga
mfeka, nje. Uthi nabo batalwa
lihona. Kojwa nohla usegwe-
vile mfeka, lo, ngisho mzanzi,
nyalo. Uthi batalwe lihona
e mzimkhulu. Kuthi mangabe
kuzinala, banu bangawu-
naki nje mubekle.

Kwenele kufike indlala
nje, bawumbule mubekle.
Bawumbe bawumbe. Ngoba
phela ngiyeka kunitshela, nje,

muvekle lo unggungile. Ufwa
na nemajumbi nye, ngishoni.
Kumumu unggunge ufika esi-
fubeni. La uchume hona uye
uhawule egaleni. nomumuwe u
shone uthi shi, ungakonakali
wera mumu.

Tinjuku tauw timinyama.
matasi afwana, newe, rawe-
majumbi.

Mangake kuzindlala, ke,
banu bayawumba. nawo
nye nnetimanye netinjeng
netamajumbi esikula. Usho
ngemiphonsi yetinjalo netitima-
kileyo. Usho ngetijeku tauw,
njengoba ubona lijumbi nyebo.

bathi, ke, bomzansi, aye
embiwe, ahlukwe aphekwe
ngendlala. Nawo avushwe
ate apetuke, njengoba ubona
sikula nye.

546

K13/27

11

Kojwa nayo injaba ngembali.
Mangabe umunu ewadla, amnanji
nje, afwana nemajumli esi-
kula. Kojwa bathi inel uwa-
de nje, uwesuthe ceje, igubuke
ihlidyo. Uwe sekuluma esiewi-
ni, kagqwal mathe enomwe-
ni, uwa klaphe kamwe,
kuphontshe kudla loko. Ukuthi
ngqu ngqu ngqu koke. Ube
sewukuya utihlalele nje.

Uthi ke wena ungathi
yikudla loko? Ino uyidle
uyidle ikuphathe kambi
kanje? Ayi. Yiko lokw banu
kengawunaki mubekle ma-
ngabe kuzinala. Bate ba-
wuhumbule ngendala,
sebedela kuncengela li-
phanqu. Bengasenako noku-
mwe nabanganqenga nga-
ko. Ngoba nganelimwe lila-
nga, kuyonamathela kunga
khontshu.

546

12

K13/27

12

Laha emzumbi aneminya
 ka nemibili efikila. Agudle
 wona ufula nje. Ayambe
 emila tishishili netiyuhu,
 netichumileyo.

Sijinge, nje, kokuthi
 Khawu! lelijumbi neli-
 chume kangaka kojwa
 laphumaphi!

Nahona laha isike yaho
 na indlala. kojwa laha
 e Fair View esikoleni sake
 mzumbe ayiciniseli hona
 indlala ngoba imfunja
 yemzumbe ichuma kabulu
 neyama khakhe, la ubla-
 ngana hona nemzumbe.
 yihona ke la kelima hona.
 bakushaye ngempela kudla
 nangendala bona basinje.

Kube sekuthi, ke, esikwe-
 bezi, nasecabane, Nakamadlala
 nakentla namalukhakhe

K13/27

13

546

B

na kentla ne Mzumbi, indalala
isithanda kuboka ngoku.

Ngoba liyomusa kabi. Lifike
sengathi liyanetha, nje. Banu
balime bathi du. Kuthi la
kukhaphuta, nokumwe ku-
yilhaba, nokumwe sekumqumbi,
nokumwe kulimwa.

Lifike lilanga, likushaye
likugotha. Kushe kube senga-
thi ungathungela unilo esim-
wini, wuthe, ngenxa ye-
koma kwayo.

Lero, ke, yiyona neseyi-
letha indalala laha elwandle
kani kaze ingatiwa laha
indalala. Lilanga belingababli
kangaka.

Lelilanga nelingaka, nga-
ngilati ehla. Le emangwane
ni, laha kwathi nga 1935
ngaya hona, ngehla eWinterton
esitimeleni, ngiya kofundisa e-

546

14

K13/27

14

Emmaus. ~~Thawo Thawo!~~ Late
 labalela lilanga! Yemajoda! ngi-
 yamba, nje, ngamabalimani
 ngisuka emtshazi ekuseni, ngi-
 yamba ngesitimela ngidhula
 laha koPhangweni, koMangwe-
 ni laha, ngedhula masimua-
 seshe athi qhu! Usungathungela
 unilo kuwithe emasimini.

Nellanga lahona, ehlobo,
 lishisa kuthi akugcabe lu-
 hahayi. Manga be libalele
 kahulu ngalowo mwaka kuye
 kube yindlala hona ngoba
 kusha kuphele nya kudla.

Njingawo lowo mwaka
 ka 1935. Abavunanga lutho banu
 kwasita titolo. Wawungabona wena
 kwakucala kumnyama, kwedhule
 timbongolo. Lugenke! Kute ku
 yoshona lilanga. Letimbongolo
 tiya etitolo, tiyothenga masaka
 embila. Sake wintetlon sitolo sona, sa

sijilibanga ngempela. Ngoba munu
wayeruka ekuseni ate abuye li-
shona. Eyamba netimbongolo tiye
kokwethwala masaka embila
e Winton.

~~Koowa angiyati imali neya-
phelela emasakeni kokuthi yaba
ngangani ngalowo mwaka.
Ngoba timbongolo netatethwala
angitatu kokuthi tatiba tinga-
ki ngezilanga. Koowa malanga
ohle kwedhule mihlambiyato.
Tibuye setibelethe masaka.~~

Wate waphela lowo mwa-
ka kunjalo. Nganolanjelayo
lanetha. Yaphuma indalala.
Mabele kwathi chinzi mbila
wathi bidhi. Mabeqe athi
wala kahla: labuya live barn
babuye bahomba nganophakathi.
Laha elwandle, ke, hona,
kwa kuyiloku kudliwa nje.

Inyaba iphethuka ngayona lemim -
waka nje. Libalela kabi lishise
nekudla.

Sekuthe laba eMzumbi, ke, se
kumile wona mubekle. Engabe
kani bothi yiwona yini noyili-
jumbi lendlala. Ngoba barn
baMlongwa, nabakesabelweni
bona isike yabakhwela indlala
bate bayumba bawupheka
mubekle bawudla bewudlela
indlala. Nabamwe awuba-
hladisi.

Babuye beda kuhlakanipha
barn besifatana baketabelweni
netizungete uMzumbi. Baqasha
hubuku balima tijumbi. Lwabe
hujabuhwe usele. Ngoku ke
yiwona majumbi lawo nase
basita. Mubekle lona sebe-
wumba bawuphekele tinguhube
tabo bona badle majumbi na
bawalima ehubukwini.

K13/27

546

Lubuku.

Ningiva ngiphatha indala nye
ngihumbula injaba yelubuku
nye, ngihumbula injaba ne-
yulu neselediwa yikomisa laha

Awukoni, laha eMzumbi
nga kesitalweni sawo, laha u
phumela hona elwandle, ku-
hona titiba netibili. Lesi
sekucala ligama laso "Esika-
nkomo." Lesi sesibili, yiso-
bukwini kwa Mkhize.

Lolubuku kwa Mkhize, ke,
lona, lungaba yilimayela ku-
suka esitalweni se Mzumbi
laha uhlangana hona ne-
neluwanle (1 mile). Lesi, ke,
sitiba sa nkomo siyilibanga-
na nye ($\frac{1}{2}$ mile) kusuka ku lesi-
tiba sakehubukwini.

Letitba totobili tifane titimilele
nye ($\frac{1}{2}$ mile) ngakandle kwe Mzumbi

K13/27

Mangabe ubeke ngakelwandle
 nme eMzumbwe uye utirike
 sandla sekudla.

Sanhomo.

Enjulo, singakatalwa, angati
 noma bobaba basebehona no-
 ma nabo babengakabiho yini,
 leligama lacambwa kokuthi
 lesitiba esika nhomo.

Lesitiba sasisihulu siyi
 ntilintili, nje. Simile. Singa
 yambi. Kojwa ekhathi kwaso
 kubona sicindi. Lesicindi
 kuyisicindi nje sisihulu ku-
 wesotshani. Siyinjilinga.
 simile ekhathi nesitika.
 kojwa lesitiba sihlata
 singagoboti. Kubonakala
 nje ukuthi yikalwalwa.
 Mangabe muni eke wayela
 kungabe iphelile injaba
 yake ehlabeni.

Lesicingi nesasikekhathi
 kwesitiba saseda incaba. Silala
 ekhathi nesitiba. Kuthi laha
 sekuphume lilanga, naso sesuke
 siyambe siye ngakempuma-
 langa kwesitiba. Sifike sime
 hona. Kuthi laha lilanga
 selicala kuthambama, siyam-
 be futhi siye entshonalanga
 kwesitiba. Sihlale hona lite
 lishone lilanga. Sibe sesiya
 buya, ke, siye koma ekhathi
 nesitiba silale hona bohe
 busuku.

Njalo, njalo, nje, sitiba
 sisebede lowo sebedi. Kube
 sekuhlala kuhlale kuthi
 nganelimwe lilanga ku
 phume iyomo neyulu iyiyudi
 ifike ihlale ngetulu kwesi-
 cingi. Ikhonye ikhonye i-
 khonye leyudi. Baphume

yonke imiti' banu bebukele
iyomo yesitiba ikhonya.

Ngalelo langa mhla
ihonya iyudi' leyo, ngeke
siyambe sicinji leso. Siyo-
ma nje ekhathi nesitiba.
Ihonye ihonye isuke yeqe i-
phonseke emadini. Iphele nja-
lo. Leno yamangalisa banu.
Bacamba sitiba bathi isika-
nkomo.

Kuthi, ke, njalo mangabe
iyomo leyo ingeh^{sicindi} sesitiba si-
yambe. mangabe iyomo i-
phumile sicinji sime singa
yambi.

Nathi, nje, sitalwa, nje,
iyomo seyiphelile. Kojwa seku-
sele ligama lekuthi isikayomo
Kojwa sikhakanipha, nje, sona
sicinji siyasibona nathi si-
hona ekhathi nesitiba.

Siyayamba kuphela. Liyaphuma
 lilanga siyayamba siya nga-
 ke mpumalanga kwesitika.
 Liyasho lithambama futhi
 siyayamba siya ngake-
 ntshonalanga kwesitika.
 Kuyahlwa sesiyamba futhi
 siconje kolala enyaweni yaso
 ekhathi nesitika.

Leno yeda yeda siyi
 buka siyitingane sijinga
 nje kokuthi kojwa yini
 le nesiyibonayo. Sate sahula
 kweda loku. Sate senja nje
 kweda. Kethe hona ngo-
 ku, nje, nathi sesiyibonina
 abogohani, nje, sacala, ke,
 ngoku sitiba satimukelwa
 yisicinji saso. Kwaba yi-
 loku sanja, ke, ngoku si-
 cinji lesi. Asabe sisayam-
 ba. sema ngoku. Kwa-

mila uhlanga, nelibuma ne
 nsekane nelikhwani kwenala
 leka kwasembesa sohe sitiba.
 Kwathi ngakasi laha, kwaba
 yiwona madi.

Kwaba sekuba yifunda,
 ke yeMzumbe (lo $\frac{1}{2}$ mile) ekhathi
 kwesitiba sa nkomo nelubuku
 lwa mklize. Kani yiloku
 kungabonakali nje kokuthi
 lesitiba asiyambi nje sime
 ngantloboni, ngoba asibona-
 kali ngalaha siniketelana
 hona neMzumbe, kani sinye-
 nya ngakasi kwehlaba, laha
 efundeni yeMzumbe nekekha-
 thi kwaso nelubuku. Sona
 sithulela elubokwini. Lubuku
 luthulele eMzumbe. Umzumbe
 uthulele ehandle.

Lenjaba seyibonakala
 ngekuba kudatshulwe usele

nojulileyo kulesitiba sakehlu-
kwini lwamkhize. Kwasekuthi
madi namaringi agobola
ngoku atheleka emzumbhe.
Nomzumbhe nawo wathutha
wathela ehwandle.

Kwasekuthi kulesitiba
sa nkomo, sona singehla,
asengeka amadi ngoku.
Kwasala lischapotti lwelujaka
nohukwishayo nje. Iyomo e
ngathi mangabe inyathela
yona ishone. Kojwa umumu
yena mangabe enyathela
kubwikitele nje. Abuthe
bwani lobu abulalise ingwa-
-ba kasi anyathele ngetulu
kwabo angabwishi.

Kufike kube hona ifun-
jana ngetulu kwesitiba no-
kuyiyona iyilubukw. Kube
sekuba yisitiba sa yomo.
Kube sekuba yifunja, nje,

546

24

K13/27

24

yeMzumbé lephuta sona sitiba
lesi. Yona iyalimwa, nje
Ayishisi kudla noma seliba-
leli kanjani. Uye ufiqe ku-
dla kwahona kuqwebetela,
nje, sengathi kuyarisekwa.

Banu ke, bajabula usele
kulefujana yeiubukwana
nohungehla kwesitika sa-
nkomo. Ba wujabula bawu-
conjisa lona esitikeni. Sawa
senga amadi kulobukwa-
ra huaso. Koma. Bafaka
unilo huasha. Wafumanisa
sekuziyovuyovu, nje, yesifu-
nja bo.

Bangena banu, baqephule-
lana lona tiqephu. Balima
majumbi. Kuwona lomwaka
Majumbi angqunga! Likhaba
lashonisa munu noyinjoda
emile. Ngakasi kuhona

tizemazema temajumbi.

Kojwa linele linethe
nje, sibuye sitiba sito
theleka hona. akwati
mum nekuthi bophum
lela mimwaka nemingaki
bewadla lemajumbi. ngoba
sitiba siyabuya sitotheleka
hona emajumbini, sibuy-
ye sihlehle futhi. Bona
bayawadla ngempela ngo-
ku majumbi abo. avushwa
kakhle ngempela

Lubuku lwa mkhize.

Lolubuku lwa mkhize lu-
yisigoji. Ifunda nezulu ne-
gebele emzambe. Ngehla kwa-
yo kuhona mijomi. Ngakasi kwe
mijomi kuhona sitiba nesinga-
yiwa. Ngehla kwesitiba yi-
ligcuma lisuka ngehla kwe-
sitiba lehle ngalaha nanga-

K13/27

26

546

26

laha kwelubuku, lute liye ko-
gebela e Mzumbwe efuleni.

Sitiba lesi sona sihlambu-
lukile nje, ngakasi kwemijoni
laha. Kojwa sihlata cwe.
akuyi lubuyayo luthi luya
kosigangela.

~~Ifunda, le, iyilimayela
lohe. Ebagi, yinje. Yimbwiki-
mbwiki nje, yelujaka. Lesitiba
sifike nthelona lujaka
lolo. Kube sekumila kulolu
bwishi, isekane, libuma
uhlanga likhobani. Kuhlanga
nise kuthi ngci sihotha ne
sije saletino nesengitikalile.~~

Ekhathi. kwalesikhotha
Kube hona mavonjwe neti
nyamatane. Ngakasi kuhona
na madi, nelujaka.

Kube sekuba hona banu,
ke nabayimaphisi bafune kuthi-

ngela letinyamatane kamwe ne
 mavonjwe. Kojwa iyani ibe se-
 kubeni umunu mangabe ethi
 ubeka lungawo bona, lusuke
 kubwisha.

Ate aqabanga maphisi
 abona kwekuthi nokungqono
 yikuba ede liew lekuyambe
 elalisa mweni, enyathela etulu
 kwawo, ajonse nomumwe nge-
 mbili, awulalise. Anyathela.
 Ajonse nomumwe ngembali,
 awulalise ceje anyathela.
 Kwak kwaba umzila nje
 wendlela nenquma ekhathi
 kwehubuku. Munu nonge-
 vi eyiligwala ayambe ate
 ancamle aphumele nge-
 sheya noma kubwikitela

Kojwa ligwala bona
 lalingalokothi liwele. Lomo
 netatize tibone mweni titha-
 theke tithi tiyodla, tatize tibite-

like tibwische. yehle yehle iyomo
 lute lufike esiswini lujaka. Ithi
 ba seyishona netimonjo, tibe
 setigijimile tingane tekwelusa
 tawuhlaba ukhosi, bafika
 boyise netinambo, bayenyule.
 Beyihudula.

Ngifulumme ngelizwala.
 Ntombana Zelemu wake we-
 deka yena. Kwakungelwa
 inombi yashayizandla
 mkhize. Wamemba, ke,
 Ntombana. Wayesethota
 tuni taba yinyulu inya-
 nya le. Kubo Ntombana kw-
 ngeshaya kwelubuku. Ngoku
 wenqena kuzungeza. Use-
 ngamula ngendlela le yema
 phisi manga ce etingela ma-
 jwele elubukwini. Useyambe
 enyathela la enyathela hona
 ethi wedela kuyamba kahle
 angejuki ekhonjweni.

futhi phela yena wethu
 Unesisingo sahe nesem-
 nya yetuni.

Uvani, laha esekhathi
 nakekhathi nedubuku,
 wanyathela. Lunyawo lwa
 biteleka kase. Wabwisha.
 waguqa ngelijolo langa-
 hlamwe. Unede lona
 nobwiskileyo wangena
 waphelela ngoku.

Wala kha inyanja
 yetuni kasi. Yancuma
 kabili ngembali kwake.
 Lwabisha nelunyawo lwe-
 sibili ngoku. Yangena
 yomibili minede. Kwati
 kwafika esiwini. Kwathi
 sijwaba lesi kwaba yisona
 simsekelayo. Sasuke se
 nalaleka ngetulu kwe-
 lubikita lwelays lwelu-
 jaka nolungena kubambe-

lela nyawo.

Yohé leno yedeka ngekunya
tima kweliso. Akubanga
hona nasihathi sekukhala
nerekwedani. Wasitwa
yisona sijwaba lesó nesa-
ke sendalaka wake wathi
Xinti. Wathi Hha! Wase
thatha lesijumbu nesinge
tulu wasendala nge-
tulu kwenyanja le, ne-
ncume kabili ngembali
kwahe.

Watingenga, ke, etibo-
ngqula elujakeri. Wati wa
bongquka. Wanyathela
ngetulu kwenyanja. Wa
beka, wabeka, wabona ko
kuthi kufwanele aye e-
mbili; angayi emuva.
Wayeseyambe emjathela
ngetulu kwebwani njalo
egudla wate waphumela

ngakehlangothini lwake-
mbo.

Wathi ukuba alubeke lu-
nyawo ehlabathini nowomile-
yo, wathabatha ngelijubane
linyawo takhala esiphunji
econje embo. Abange esia-
naka nekathi ngawe
lujaka kangaka. Kani u-
ya emtini nje, wumjoda.

"Yini Ntomlana!"

sekubuta Mamnikina. "Thayi!
Sengicishe ngafa wena! Laha
ya elubukwini, ngithe ngi-
wela nenyanja, ngabwisha
ngasitwa ziyona inyanja le,
nokuba ninyangibona. Cishe
ngafa, webabo! Impela kusi-
nja bogwayana. Bosibinji
gidi bayafa. Ngeke ngiphinje
ngiyambe elubukwini. Ngathi
angitishiye tingane tami! Ye
majoda!"

Nelinyamatane babetitho-
la ngayona lendlela ya
ntombana batingeli. Ba-
fike bahlanganise ngemu-
va nangembali kweh-
buku.

Iyobaleka inyama-
tane, itihlome, ithu ayi-
bwishe elija keni. Iba
seyincenga. Iye inge-
ne ekhonzweni noyamba
bam. Ayihlanganisele maphi-
si. Ayibambe isithithi bele nje
yesaba kutiphosa ehlangeni.
Ngoba yati kokuthi kugqwel-
lubwikita lwemadi nelu-
jaka.

Mavonjwe wona babe
mane bawakhobole nje
ngemawisa bachome
tiwonjo etinjukwini labo
bafike batiphokele emahaya
abo.

Kugali.

Lubuku, njengoba bengishilo
ngathi luyisitiba ngehla nga
kasi kwemijomi. Yisitiba ne-
sibhlata. Kalobilobi. Uthi ma-
ngabe nyamba lahaya eligcu-
meni, ubeka hona, ubone
madi ethi fayi, fayi, fayi. Kube
sekuthi gcwi, gcwi, gcwi!
Lobi, lobi, lobi! ekhathi presi-
tiba.

La, elubukwini, Kucala,
kwakwahe bamu ba Hlongwa.
Sasinga saki biho sikole lesi
sakeftair View. Bengakafiki
befunjisi. Hoakuyisive saka-
Hlongwa. Sake eligcumeni
nelingakelubukwini. Sake na
kema gcumeni omobili nehle nga-
laha nangalaha kwelubuku
kwati kwehlela emzambe.

Kwathi nganelimwe lilanga

Kwaba hona incina. Barusa inyathi.
Ino nje neseyaba neluphonyo nolu-
yilubemba. Ino, nje, neseyaba wum-
khuthuka.

Ino nje, neyase ivimba in-
dlela. Ithi mangabe ibona muni
eyamba ngalalaya, nje, ithathele
kuba sengathi iyemka. Igeme.
Ibuye ihlale. Ibuye ithathele.
Kuba sengathi iyemka. Igeme. Ibuye
ihlale. Ibuye ithathele. Igijime
ifike ikhombe. Muni imhlabe
achitheke mathumbu kasi.

Ikwati kunemba ngehu-
phonyo lwalo. Igeme, igeme,
Isukeleke. Ifike igijime eje
ifike imbwa iyihlabe icanje
nsila wembwa ekhathi ijitona
tinjaba tekunemba njalo.

Ngoku ke, lenyathi bayisu-
sa ngale ngake mhlunga. Ba-
yisusa ngetimbwa, Betingela.

Ya baleka inyathi. Uvani, iye
 ichamuka esikheleni se Mzumbane
 Iwele. Iphikelele kashayitandla
 ehaya, esikheleni seligcuma neli-
 beke eligcuma la kelubukwini.
 Uvani, timbwa tingisine, tingayi-
 beke lithuba. Nemajoda abe elaha,
 angatibeki kasi laha. Uhayi!
 Inyathi ibe iyathe jeqe ifike ku-
 yiloku kuthe sa!

Uhayi! Uvani! Inyathi yehle
 kahulu! Yehisa ligcuma lake
 lubukwini, esikheleni. Ihone ku-
 hlata ngakasi kwemijoni ku-
 thi lobi, lobi, kuthi gcwili, gcwili.
 Ihone kokuthi yalibona lihlongu
 nelihlata, lingekasi kwemijoni.
 Kani ayiboni, nje, yisitiba.

Uvani, yesuke kahulu inyathi
 ihulile. Yeqe! Iye iyotithela est-
 tibeneni. Bulukweni! Ngcumba! Ina
 ihulile. Tema ambo timbwa.

Temisa madlebe Nya! Lwa, lwa,
lwa, lwa! Phinje inyathi ibuye
ibonakale. Kute kube nokha.
ayitange ibuye iphume.

Kwabuye kwedeka Nomleti.
Tiyabi take tidla efunjeni yelw
luku. Kwesuka iyudi yake
ihwa namasananda weyabi
yake Nomleti. Tajumelana
luthuli iyudi neyabi ijilikwa-
ngu. Talwa kwaba yibububu-
lu.

Kuthe kukekhathi, yabona
kalisa iyabi kokuthi itokwehlu-
lwa ziyudi, le. Talwa tagwa-
tana luthuli. Yathi ithatha
iyabi, yaphenjuka. Yabaleka
yabena ibeke esitibeni, ifuthelwa
yitijubule.

Thayi! nababebukele, bathi
kwesuka ligonga. Yagijima iya-
bi hulile, igijima ibeke esi-

tibeni! Yajisukela iyudi ihulile
 kwashunga tinuli. Yatshakada
 kahulu iyabi, masanananja.
 Yasho yathi, "Bulukwen!" Iso
 itiphonaa kunesihhlata sitiba.
 Kalobilobi. Yathi bulukwen,
 nya. Lwayi, lwayi, lwayi, nya!
 Ayiphinjanga yachamuka
 kute kube nohlange.

Bathe besabuka loko, yase
 yifikile iyudi ngemiva
 kwayo. Yalethwala lishoba
 yase yisho ekhathi! Bulukwen
 ! Nya! Lwayi, lwayi, nya!
 Kute kube yinohla atatiwa
 loto lomo kokuthi taya ngayi
 naleyo nyathi ayatiwa
 kokuthi yaya ngayi.

Lesitiba salobubuku
 lwamkhize, ke, la sina-
 leso siga sekuthi sagingga
 titwane ihulile titinathu,

Kufike yinyathi le. Kufike yi-
 yudi le. Kufike yiyabi le.
 Bomasangnanja betilwane.
 Awubeki! Wawungeva
 wena. Yaseyibakathatale hatha
 tile. Ibimbe indlela. Inemba
 futhi. Lu phonjo selwaka yisi-
 bebe. Ithi mangabe sekunji
 sukile, nye, Ihlabe usila
 wembwa iwujakule kabili.
 Njengoba uva kuthi
 wa inyathi ibutwa kwaba
 ngembali, nye, kwakunyalo
 lwasekucishi kwesabeke
 kuyamba ngaleyondlela,
 ngoba kuvumbe inyathi
 leyo. Yatibulala, ke, itibu
 lala ngemadi, ingangoba
 ingakaya. Yaphela, ke,
 injaba Yayo.
 Taba njalo, ke, tijumo
 sesitiba selubuku lwaseмба

K13/27 39

546 39

Samida tomo netimbili nemya
thi, enjulo. Akubuyange kw-
vakale lutho ngato kute kw-
be ngoku.

Sekuyambila kuyamba, kuthi
nje, nga/1935; kwesuka mfundi-
si Haley, nowayewun fundisi
welibandla lake Fair View, e-
phuma ngesheya kweluhwande
e. Usuka ufika neligeko
lake, ebona litulu lomisile,
kari sekufike netiyumbi
laha, tibulise kudla kwe
banu. Banu bebehese
milomo. Awuseho bontshisi
nembila.

Sekuyaletwe kuthi ci-
nisani nilime batata
nemajumbi.

Usuka lomfundisi u-
faka banu. Bahucala nge
dasi, ngake Mzumbi. U-
lumba usele wemnyaka na

wo. Nyabula ekhathi kwelw
 buku lolu. Kwazuke kwa
 voveka madi lawa, aconja
 eseleni wohe. Aye abok-
 kela efuleni agobotela hona.
 Bawumba loseel
 baye bawucupha suba-
 ngana nelithangi leli
 lesitiba. Abate baligqobota.
 Ayiloku amadi esisitheka,
 nye, koma, ke emaqeleni
 ohe. Kwazala ukhlaba no-
 yimvunjumvunji, nyebo.
 Wafaka injuna yake
 lomfungisi. Yalucephula
 lubuku. Lwaba yititokwe
 ngetitokwe. Besuka bam
 maholwa ake Yair View.
 Agasha tijumbi kulona.
 Alugqoma. Alutshala ti-
 jumbi. Kojwa awatange
 alwede lutho. Kwazala luti-

K13/27

41

546

41

hlalele nje. Kwatē kwachu-
duka yena Hlongwa. Ngo-
sa phela Hlongwa wathi
kuba achitheke laha, nge-
sijumo sekufika kwebafu-
njisi betokwaha sikole, ba-
fike bakhwela ngelijiki, ba-
thi limbi. Lijisono. Maho-
lwa kuhle abnyeke.

Sive saHlongwa sona,
samonyika. Senyukela
ngetulo esabelweni seyosi.
Sabashiya befunjisi nelive
labo nabalibulalayo. Bethi
makuyekwe kudla, lijiki

Kwasale kwafika ba-
kembo, beyambe befuna
linxiwa. Bafikebona ba-
holwa kubefunjisi. Balale
uthetho wabo nowehlula
Hlongwa. Uthetho wekuthi
makuyekwe lijiki, kulahlwe
sithemlw.

Labanu baka mlo bari-
 kwa manxiwa aHongwa.
 Kutona tinkalo netibekene ne-
 lubuku. nanohla kuseyilo-
 na lubuku lwamhize, ku-
 sukela kuleso jihathi seku-
 fika kwabo kulohlaba nge-
 mashumi mayisihlanu emi-
 nyaka neredulileyo nohla
 njengoba lona w/1942 njena
 Kache kokuba lubuku
 bangaluceji baka yais View
 esikolweni, barumela Hongwa
 waqasha naye. Kwaphuma
 tinkumankenke temajumb
 atijeku tawo tingangehloko
 yengane. Achuma! Engqu-
 nge eshonisa. Injengemu-
 bekle. Eweketela. Bawa-
 dla. Baphinja Bawalima.
 Bawadla. Bate Bawaphi-
 nja kathathu.

Kwasekwesuka injaba,
ke emahohweni. njengoba
niva kokuthi umhawu
usuka esweni, nje. Um-
hawu mububu kahulu e-
hohweni. Liyafa, liyabuba
ngesono semhawu. Alifuni
nete wena fokatana uke
nenobethi. Kaze lokwe-
phuga! Ungabuye wejeni
uwufokatana nyalo? Si-
thukuthuku sembwa si-
phelela eboyeni.

Nempela ke, lama-
hohwa athi kokuba akoni
kokuthi kani kudla kumi
kojwa elubukwini, apha-
phama. Amqitha Hongwa
alima wona. Asho nga-
namabulu masimu lawa
etijumbi. Athi nekusho,
"akutange kwejeke e-

hlabeni wethu, kusuka ma-
caba ajinde madumbi.
macaba awete atothenga
kuthina."

Nempela bawalima.

Bawahlakula. Baphinja
bahlakula. Baphinja ba-
hlakula. Bagciba.

Athe laha esedliwa
mumenke, lesika licong-
a. Kwametha imvuyana
nje. Kwaweka madi
ngakasi kwelubuku. Abu-
phuka. Kwaba yinesi-
luhlata sitiba sahlanga-
na saba simwe.

Wohe lawo majumbi a-
watange adliwe mum. A
midwa yisitiba esevushi-
we. Yalahleka imali ye-
maholwa yitinjaba temona
awatange awade nawo.

K13/27

45

546

45

Kuthe kwenka sitiba
satihumela luhula kwaso. Saba
yilubuku njengoba sasinjalo
ekucaleni. Kwasala sona si-
tiba nesingakasi kwemijoni.
Saba yisitiba nesihlata. Lubu-
ku lwaba yilubuku.

Amuhle, ke, muntu nowa-
burje wacabanga kulima
kudla kwake elubukwini.
Kute kwathi ekusika buka-
1941, mfundisi sekuwu Rev.
A. M. Anderson, induna yelipulazi
ku w. M. R. Gosana Mgadi, ba-
phinya balinga.

Kwamemetelwa kabadi,
Libalele lilanga. Indlala iho-
na. Sekulambwa nake Fair
View.

Bagasha zimema shebi bathi
kuhle embe usele wehlukeni.
Wawumba. Waholelwa ngenja-
wo hona elubukwini.

546

46

K13/27

46

Naye wejabula. Wawalima
majumbi ahe, wate wahathala.
Waqashisa nganeseleyo wathola
imah yake.

Lubuku loma gege. Kwaba
yilaha nelilanga libabile. Loma
kwaba sengathi yisimw. Wa-
hohwa yikuthi kambe yisitiba
lesi. Madi wona ageleta
lahaya eseleni aphumela e-
Mzumbe.

Yasebeda ke injuna, Yosona
mcadi. Walujabula titokwe.
Kwachinduka banu bale ka-
Hlongwa, naka madlala, naka
shebi, ngesheya kweMzumbe. Na-
kerijeva, nakecabane.

Titokwe netajabulwa nge-
nambo tisuka kubosheleni
nababili, tiye kufagohweni,
tiye kubosheleni nabane, tiye
esihlanwini, tiye esihombiseni

nazukwa, tye kubosheleni na-
 bayingxongo, time elishumini
 labosheleni. Nofike napondo
 ajatshulehwe tiumbi netikili
 telishumi, lishumi.

Baru nabagashayo yima
 khulu namabili nemashumi
 nayisihlanu, kw 1941. (Nami
 ngasika inyima yelishumi).

Majimbi akehubukwini
 ave egebile. Hayi, Hhayi, Tije-
 kw taro ave titimukile.

Imali neyacocwa yinjina
 nelubuku (£55.16"3) yimashu-
 mi nayisihlanu nesihlanu
 sawop abopondo, nabosheleni
 nabayilishumi nesithupha,
 naperu. Leyo mali yangena
 esihwameni sabo setimali teli-
 pulazi

Kulomwa lubuku nje,
 yindlala. Lilanga ave libalele.

K13/27

48

546

48

atiko tujumbi ngakandle ngala.
majumbi avuma etjakeriv. nga-
kandle kwaloko, uyadlala. ngeke
uwabone majumbi.

Mbila nawo woma ubu-
ngane rhahlita. Ikabulu la
etabehweni kushu ngempda.
Bani batisita balima lubuku
Sebedla wona, ke, ngoku majumbi
Awakaqwili ngoba lisabalele.
asati, ke, njalo noma lutobuye
luggwal yini.

Kulima lubuku.

Kufike kushiswe. Beseku-
huhwa noma kubushwe. Ku-
huhwe. Kushiswe. Beseku-
yiwa nemageja nayitintshula
kuyogonywa.

Mumu ayifaki inguboya
he ne beyisevala. Uye afake
nje ligcaba ngoba lijaka
lwabona ekugqomeni, lubi.

Mumw ufike ashaye la ngeligeja
kuthi bwikibwiki. Kube senga
khi nawe utokuma kabi. u-
be swedeka kabi. Kubwikitele
njalo. Kwakale nje kokuthi
amadi ojwa ngakasi..

Lilanga ke lasebeda.
Kwathi ngamda kuyindla-
la kwasha lubuku. Ma-
ngabe banu belugqoma
lujaka lugamansa lu
shaye emajolweni. Mumw
axathute, axathute,
eme elujakeni. Kojwa
kuyabongeka ngokwe.
ngoba majumbi nesiswa-
dlayo, tinkumarkenke,
Omise kwabatata.

Banu noma belamba,
banawo majumbi. Wuthe
be wawo wojwa nodli-
wa sigwamba ngendla
la.

Tiyambli futhi atiwadli ma-
jumbi. ngisho nothebe wawo
atiwadli.

Ngendlala kumbiwa ne-
nana nabogo kweneke,
kuvukwe ngawo masi ma
ngabe sekugqhiwe.

Ithelo takendle.

Iidlelw indlala. ngoba
netinyoka nebafwana be-
kwelusa netilwane neteklu-
keneyo njengetiyabu, nje,
tinku kutidlela indlala.

Ithelo lito nati: - Majikijo
-lo, avushwa abe bovun
kamamwe abe mnyama.

Iingane tiwatharja kabi.

Mangabe tiya kuwona
tiyalelwa nge kuthi atibe ti-
yogada tinyoka. angathi
umum uha lijikijolo kanu
usetapha lugongolo lwenyoka
ngetandla ngoba nayo yawadli.

K13/27

51

546

51

Yibukhwebezane. Buvushwa
bube mqungu (purple). Tingane
netinwaka tiyabuthanja.
Sifa, nje, yinjaka yebukh-
webezane.

Iyosi ngamda ithi banu
abangafi, yathuma lunwaka
Lwaphuma lwayamba ka-
ngane. Lwase lufiqo kubu-
ebezane bungeri buvushwa
endleleni. Lwahlala kasi.
Lwadda lwadda saze saba
bonu, kani yiselwane nesi-
yamba kangane.

Iyosi yabuye yaqaba-
nga. Yasa ithuma inulo.
Ithi kubhe igijime. Isale se
yithi banu abafe.

Yesuka ngelubelo inulo a-
yate yabunaka nebukhwebe-
zane ngoba ayibudli. Ye-
dhula ngelushaba kubonaz,

of un...
of un...

pp...

546

52

K13/27

52

iphikelele embili laha bese -
 ithumwe hona. Kani idlu
 la ngejubane nje, lunwaba
 ihudhula lusadla buhweketane
 yedhula yona yafike yasho
 kucala. Yathi, "banu abafe."
 Luthe lwafika lunwaba nenja
 ba nelwaluthehwe kokuthi
 alufike luyibuyise kukamu,
 lwafika seyibuyise yamu-
 va injaba, inulo, yekuthi
 banu abafe. - Luthe lusho
 lunwaba luthi, "banu aba
 ngafi, basebethi, sibambe
 lenulo.

• nangoku ke, banu baba-
 mba lenulo. Noma kweswa
 ka bani, aye kongihleba
 kucali, banu baye baholwe
 noma ino ngingayedanga,
 Kuthi laha sengiphuka mina
 ngitimisa kahle banu bathi
 "Sibambe lenulo."

Wungwenya, netinongwane,
 lithandwa yitingane. Netiyabu
 mangabe kuyindalala, kudla
 kungeho kahle emasimwi-
 ni, kuye kuvushwe um-
 gwenya, netinongwane.

Tiyabu yilaha tiye tisi-
 nje hona. Tihlale emithini.
 Tidle tiwisa tihlamon nje
 ngebann. Tite tesuthe. Ne-
 bafwana, ke, kelusile ku-
 phela njalo. Batidla besu-
 the. Tomo tite ticeje masi-
 mu belibele wungwenya.

Mathungulu ayatimuka
 abe bonvu mangabe ese
 vushiwe, nje. Tinyoka ti
 yawadla nato. Kari futhi
 anemeva. Nemunu manga-
 be ewadla, uhathala
 yikubangula, esemhlabile
 etinyaweni naketandleni.

K13/27

Wumsobo. Udliwa yitingane
tebam, netinyoka futhi.
Tiyayahwa tingane kokuthi
atogaja. tingathi tida u-
sobo, kani setidumela
lubabababolo ngesth ngesandla

~~Wumjomi, la kwephu
kela hona tingane tebam
setethuleka etulu tithi tiya
dla. Kunesimpe sihathi
ithi igibele iyadla inga-
ne ibe seyibona luthu-
thuva -nye lwemamba nayo
inyoldela itoda. Ingane
ishaywe yiluvabo, itilahle
kasi, yephuke.~~

hangakandle kwe-
nyoka, njomi uyalimata.
Ingane igibela kwelenyoni.
Ikhohlwe. Ibe seyehula sa
ndla iha ligaya nelim-
nyama. Ithi iyanyathela,

K13/27

lephuke ligaya, lwume kasi,
yephuke phohlo. majoda
aphuthume sijumo nge-
mihlabelo netihlungu ngo-
ku afe lomumwe. Asinje lo-
mumwe.

~~Yimakhiwane, yimathun-
dubuka, yimabelebele, yi-
mabonsi wamadwabe,
wumantshube, wumhlali-
makhwabe, yisibanga -
mlotha umvushwamini.~~

Yitona tithelo takenole
ke leti netidliwa mangabe
kuyindlala.

Mangabe libuyile ke,
laha elwandle kuye kuhlade
endle. Kuhlade bogwara, ne-
mathungu nokutimilelayo
Sengitoke ngigqine laha
Ngobuye ngiqhube.

Kwehlukana kwemisebedi

Nibona sengathi misebedi ye-
baru ngebaru yehlukene nje,
ayehlukene. Isebedela njawomwe.

Munam usebedela sisu sahe
notimba wafe ngato tohe tindle-
la nasebada ngato.

Misebedi miningi, yehlukene
ayipheli. Kuphela baru bayishi
ye ilokhi ingako.

Misebedi nakucala yazihona.
Kulima, Kubumba timbita
temadi netelijiki netekuthungela
lijiki, netekupheka netekuphakela
kudla netemasi, netemahewu,
nemicaulo yekugezela, netiyamba
netiyitingeje (takebusuku) Neti
yamba tekuthela mithi yekwelapha
kwalibumba nje lalinemaqikwe alo.
Kubhanda isimbi, kwediwe mikho-
no, nemakhuba

546

2.

K13/27

57

Kugaya busengi. Kubada uthi.
Kukhandwe maqoyi, nemathun-
ga ekusenga nemiphini yeku-
phisela mikhono. nemawisa, neti-
mboko, netagila, nemaphini eku-
bonja kudla

nekubad kusika kwani
bekwefubla kwefuka tilulu
nemaqansi, neticphu, nemisha-
nyel, nyelo, netitheb, netinyati,
netimbenge, netivalo tetindlu
Kuthunga maqoma nemifusa
yekuphatha lijeki lebanumtane
Kuthunga tiwaba nemaggila
netinjobo nekusika mabeshu
netinene, ^{nemahawu} netikhwama tekufaka
mathongwane agwayi
nemithi. Kushuka sikhumba
kwaha nekwefulela tindlu,
nemakoyi, nemagema, neti-
baya tetomo netemathole,
nekuthunga tihloko, neticoco.

Nekwelapha. Nanemimwe misebe
di, ke, neminingi nengingayi
balile.

Lemisebedi, ke, yayihona
nakenjulo. Banu behola ngayo.
Bahole timbuti netomo ngayo.
Imali yayingakabi yiliguqu
Banu bapesabuka kokuthi u-
nako kobe mangabe unetomo
netimbuti titiningi.

Ufati.

Wayelobolelwa kokuba ato
lima, ahlakule, avune. a-
phembe unilo ekuseni na-
mashona. Ahe amadi, a-
shanele athote, apheke.
Atale tingane, ke.

Kojwa noma belima ba-
fati, kwakungafwani ku-
lima kwabo. Kwakuye kube
hona mavila. Kuthi ma-
ngabe sekuninwa kunga-
lingani kudla ngenxa

546

4

K13/27

59

yekuba nabamwe bahuthile,
nabamwe bayimavila.
Nabamwe baliwa yikudla
nokuthile.

Ngako, ke, mangabe se
kuvunwa kububwa, kube
hona nabagqwalisa mi-
goji ngamibili, ngamitha-
thu yekudla.

Loko kweda, ke, kukhu-
phula mmuntane waleyo
yosikati nelime kahulu.
Kushonise mmuntane wa-
leyo yosikati nelime ka-
ngane.

Kanti, ke, futhi, yena
lona nolima kahulu, use-
bedi wawe yikona kulima
loko. Banu beta kuyena
batothenga kudla ngetimbuti
nangetomo. Abe seba yisi-
gwili, ke, ngoba esecetshuwe

K13/27

Yitomo netimluti natithenge
ngekudla kwayekhwakhe.

Kojwa, ke, anaso sihathi
sekubumba. Kutofika munu
nobumba tishikane. Netinga-
zi. netimliza telijiki neta-
mahewu netemadi netiyam-
ba tekuthungela lijiki. Ne-
makhadi ekuphaka kudla.
Netitsha tekuphabela kudla
netibekeu tebanuzane, nelusa-
pho. Nemisengeti yekugetela
banuzane buso nekunqa-
mulisa. Nato tohe titsha teli-
kumba.

Lona, ke, nonekudla, a-
nato tohe lititsha. Ngoba
yena nyalima abumbi.
Utifuna tohe letihlobo ngo-
ku.

Lona ke nobumbayo naye
anako kudla. Uyakufuna,

Sebetohuluma, ke. Bevane.

Kuthi lo nothengayo athathe kudla athenge ngako. Athele kudla kugqwale tohe titsha, latifunayo.

Athubule emyweni yake ke lona nothengisayo. Ngoba naye wethwele libumba lahe nje, nje wathenga silulu kumunni noweluka tilulu. Ngoku ke, usetothubulelaku-
dla kwake esilulwini sahe. Akuthithele emtini wane ngekwati kwake.

Isekungenisile kudla ehaya, akusabona kali kwe-
kuthi alimanga. Naye sekugqwale tilulu kudla kuzena.

Kube hona ufati nofu-
nje kuthunga tijwaba.
Hhabe! Angikaceji njalo ngalona nobumbayo. Uto-

546

7

K13/27

62

thi mangabe ese bona koku
 thi sekwenele kudla, abimbe
 . Athengise, samnike ti-
 mbuti. Abe hona notofuna
 mithapho nombulu. Afane
 atithathe ngesamba amnike
 iyomo. Mnumtane wabe abe
 yisigwili ngekuchuma kwe
 sebedi wefati wabe.

Nomumwe athunge ti-
 jwaba. Ahole kudla, a-
 thenge tilula kumum no-
 weda tilula. Athele ku-
 dla kwahe nakuthenge
 ngesebedi wetijwaba.

athi mangabe ese bo-
 na kokuthi sekwenele
 kudla, tijwaba atithengise
 timbuti netomo. Sjabule
 mnumtane wabe. Abe
 yisigwili ngekuchuma
 kwesebedi wefati wabe.

546

8

K13/27

63

Nomunwe ufati ake
yisangoma. Sidloti lahe li-
 ngavumi neze kwekuba
 aphahe lihuba ethi nyagaba
 Legqwale bam betokwe-
 laphwa. Abite lugxa lwe-
 kudla. Elaphe athole iyomo
 ingene esibayeni. Tite tiggwa
 -le tomo phwama. Iomo tokwe
 -lapha. Mangabe kudla ku-
 nqipha, kushaywe iyomo itheng-
 kong kudla.

Mununtane walefati
 usetoba yisigwili ngesangoma
 sahe. Kugqwale tomo esibayeni
 Sdhule adle ngoka utithe-
 ngela ngemandla ekubula
 kwake, athenge kudla ne-
 tomo netijwaba, netitsha
 telibumba. Natotoke tino te-
 kweja lihaya lahe lishise a-
 thandwe yinjoda. (Phela esi-

fataneni ayiho ino nehle yehlu-
le kuthandwa yinjoda. kube
wethukwe wanukwa ma-
ngabe waliwa.

ngisho nakuthina maholwa
nje. Mangabe bafati beke
bakubona nyambisana ne-
njoda yaho, noma niyaphi
nje, baye bakutekulise.

Uthi noma uhlanga-
na naye nje niyamba
naye, uve ethi the!
Wem asibanibani! Wawu
tholaphi kojwa? Ake ungi-
cobebele wethu!

Nawe, ke, usutohleka
kahulu. uthi ~~Ohwe~~
Ohwe! Ohwe! ngoba
uyahwati lolo luteku. "Wota
ngikucobebele! Ubofika neligca
ahleke kahulu naye.

Ube usukhukhumala u-

K13/27

19

546 65

qholosha ngoba naku wede
lukkulu wathonya siwane
saho waseda sakulanjela
sayilahla imvelo yekuthi,
"Ageke mina ngiyambisane
nefati, funa ngihlekwe yi-
majoda."

Nayo, ke, itomtekulisa
ngekuthi, "Sha wotani nohe
kumkani nitotbenga ina-
njo nimnike lisa, mina
ke ngihlekwe iyomo ngo-
ba wumina iyosi yemithi
yebumyanga bahe.

Nibe senihleka nohe
, ke, kabulu. Nehlukane
nenamile. Kube sehphelile
ke lolo buteku lwenu."

Ku khanda isimbi

Isimbi, le, yayinebhandi
bayo. Futhi beyati laha

546

10

K13/27

66

imbiwa bona. Mihono lena
 kwakuyibona bujoda. Yayi-
 ngeke injoda ihlale ngaka-
 ndle kwekhono. Ngobana-
 ngasaphi sihathi kungahlo-
 mwa. Kufuneka injoda
 ihlale ingephelele. Mihono
 ihlale ila Nemawisa. Nesi-
 hlangu. Ketinguku.

Manuba, ke, niyati ka-
 hle injaba yawo kokuthi ayenga-
 lah endleleni. Uawungeho umuti
 owawungenabuba. Kojwa bena-
 wo, njalo, bewathenga. Ngoba
 kwakungesibo bohe banu be-
 kwati kukanja mahuba. Na-
 wo ayenetinyanga lawo. Ne-
 munu nofuna kulithenga, aye
 enyangeni newakhandayo
 aye kulithenga.

Mangabe ngihubuma nge
 simbi netikhali, ngithi kuse
 yilibungelo lami kokuba ngi

546

12

K13/27

67

fake lenjaba nengiyivileyo.

Matali lena kani ijinjawa
neceke kangaka? Bengingati
impela. Nebanu laba kani
bafunje kangaka? Bengingaba
linjelo-impela. Bengati ino
iyimwe nje kokuthi banu,
nje, njengsive, bethembekile.

Uyaba buka nje ebe hona
ophumelala ngokungethembeki
kwahe etinjaweni nitehluka
neyo. Baya putshuka, ka-
putshuka nabeda kunge-
thembeki.

Kojwa sive nje sebanu
ihlidiyo yaso yethembekile.
Futhi siyahlonipha. Baya-
mwati munu nomkhulu.
Bamrike lilungelo lake.

Umlungu, uyena munu
noyiyosi kulelive banu
bamhlonipha nganokuphelelyo.

Iuthi bamwethembise okwenga-
-ne yethembe uyise. Okwelitobwa
lethembe Nkulunkulu.

Iuthi bambloniphe ngeluthando. Ngoba niyati kuresimwe sihathi: umunw nomhulu ungamblonipha kojwa ube umtonja. Ungahululeki ngaye.

Umunw uhululekile nge mahosi ethu lawa nahlophe, nasibusayo Sibethembise kwebawo. Uma ucabanga nye ubone imtini kuba hona bawo, noyidig noyiliqude lakehaya.

Uname netingane tohe tethembe bawo. Siyamthanda siyamblonipha. Nge ke simdele. Namhla esuka eqala munw, siye sive nye kwekuthi uphoxile wacala

546

13

K13/27

69

munu enjaweni nethile. Kojwa
thina sibe ngakehlangothini
lwabe. Singamlahli.

mangabe siva banu be-
huluma kabi ngaye, asitha-
ndi nete. Singalwa. Manga-
be kufika munu ehlomile,
etoshaya bawo, nempela ku
wubawo nowonileyo, ngeke
simshiye lowo munu. Singa
hloma silwe, sekkeleli bawo
kokuba axoshwe lomunu
ayambe. Simvikele bawo no-
ma onile. Ngoba yilikhud
lekhwethu. Asifuni nalo.
Siyalithanda. Siyalivikela
Ngoba loko kuwusebedi we-
thu, nelihungelo lethu.

Mlungu, ke, kumunu,
ngimlinganisa nabawo, ehu-
saphweni lekhwakhe.

Uboke ubone, nje. Banu

bayathakatha. Bayathakathana
njengoba nawe uyati kokuthi
majodane ake abange, ate
abulalane. Kojwa akuvamile
kubona injodana ibanga
neyise. Kuye kube wahlola lowo.

Nebanu, ke. Bayathakatha
Bayathakathana. Kojwa aba-
bathakathi belungu. Kungede-
ka kube hona abe munwe,
babe babili abake balinga
kuthakatha mlungu. Kojwa
sive nje sebanu, asite singa
qabanga kuthakatha mlungu.

Bengihleli nje, ke ngikwa-
-ti loka koke nengikushilo.
Kojwa bengingati kokuthi
kani banu laba bafunje ka-
ngaka.

Ngive kokuthi kani msi-
di wesibanu uhona laba
eNatali. Uyembiwa hona.

K13/27

16

546

71

Kwakhona inyanga uNgcungu
Ncube enjaweni ya kwa-
Ngenetsheni. Yazelapha ngawo
msidi lona. Iwembe. Iwu-
pheke iwushise ibe yisidi.
Banu nabaguliswa yekufa
nokuthile nyengekwati kwayo
ibazawale ngayo isidi
Yakhe ekhathi ehlathini
eNgome. Ejute kwefula
Siwebetane. Iyisishimane.
Ayitange ike-icomwe. Ayitange
igamwe futhi. Yate yangena
umkamfowabo, kanduka
ibone munu wesifatane.

Ihlala ehlala ekhathi kwa
nelingakanani lihlathi leli!
Kojwa banu benganaki, nye,
baze bethi akunani ngoba
yinyanga.

Mfowabo nowashonayo
yena eyiliphisi. Etingela

546

17

K13/27

72

tingulube leti takendle. babuye
batodla.

Lomunw enesibamu. Slokw
esicobeleda nje hona laha ehla-
thini. Esicobeleda ngemside
lona natimbela wona. Ko-
jwa phela wagenganakwe mu-
nu ngoba kelungu babenga
mwati.

Nalaha emkhunga, ku
hona lichegi nelinesibamu
Liyatimbela usidi wekuthu
dubula. Liyatiba futhi ne-
tibamu. Tibe yisingamu
nje nesingafika elijolweni
kumunw. Ligsushe usidi
walo. Siza Lijubale kufe ti-
nyamatane.

Kojwa kube yinjaba
neyamiswa kasi nje leyo
ngoba kuyatiwa kokuthi
Mahosi awathandi ko-

kuba muru nomnyama abe
nesibamu.

Nalena ezingolweni futhi
banu babenato tibamu.

Ticobelelwa ngemsidi na
batahela wonga banu. Ko-
jwa ave umlwa hona
ka Kolo naka Cele naka-
Nzimakwe. Futhi netiba-
mu ave tabiwa hona.

Kojwa banu banato. Ba-
yatithenga.

Baye bawele baye nge-
sheya ko Mthavune ema-
nipondweni. Bayayati
ke hona injawo emampko-
njweni laha betithenga
hona. Tiyahiwa nge-

tiyani emamnjweni ngo-
ba futhi nemsidi uya-
mbiwa hona. Batibhohle
bajukule tinyamatane.

576

19

K13/27

74

Leyo njaba iyambiswa kasi
nje ayiphakamiswa ngoba
phela nani ziyati kokuthi
hulumeni athandi. Tiyaba-
lwa tibamu. Usidi uthengwe
njengethetho noshaywa wuye-
na.

Futhi le ngakasi kwe-
Lunji (Arakensberg Mountain
) lihona linyela lelibwe le-
ligolide. Ayalati mabehla.
Tihlasi telokw tichamuka.
Batigcibe. Koke loko phela
ave kuyinjaba yethu yinja-
ba yaHulumeni.

Banu barentlonipho ne-
yuhu. Nekuthanda live lako
abanayo iyani. Neluchuki
futhi abanalo. Bathanda
kuhlala kahle naHulumeni
ni wabo nabahode kuye-
na bangamcasuli funa
abaxoshe abajingise.

Nangoku live kubona
lingane. Abati kokuthi live
libadi kangaka. Wumlingu
yejwa noyiyosi nowati ko-
kuthi live libadi kangaka
Mangabe ulithanja unga-
ke. ungene nakemadini
uwele hlwanzale ulifize
live ngesheya kwelulwa-
ndale.

Awaboni wena yosi,
inyathi ibutwa kwaba-
ngembili. Ngeke wayati
wena inyathi laba ivimbe
hona uyisiyambi. Uye u-
yambe uyambe, umelaka
ukhangana nemunw welive
lahona ubute inyathi ko-
kuthi ivimbephi. Ake
sekuyalela ethi ungayambi
ngalendlela utoqwa zwa yi
nyathi. Yamba ngalena.

K13/27 546 Kojwa banemithi 7⁶ neye-
sabe kayo bamu. Bangayi
phosa inombi isuke kasi
iyambe ihala. Iholwe u

thi iyambe yojwa ite ifike
kubo munu lowo. Ifike
ingene igoye esikeni laho
la umbehwe hona nthi
kokuthi ite ifike ihlale hona

Loko kuzilicininiso lo-
he. Banu bayakweda. Ake
ubeke ke. Ihle tinombi
tebalungu. Kojwa banu
batithanda kangaka nje
tinombi, bayatikhlonipha
tebalungu. Abatiphosi
nete.

Kojwa mandalohe bana-
wo smithi. Bangatihungu-
la kahlanje, noma ku-
ngase kube tinetimilo ne-
t ihle kangakanani, tinga
hunguleka tifike tigoye
esikeni laho la tibitwe ho-
na wuthi lowo kubo ka-
munu lowo noyibitilayo
ngemhungulo wake.

546

27

K13/27

77

Kojwa kohe loko akuho.
 Yiloku bafika laha belungu
 ayitange yedeke leno. Ngani
 na? Ngoba tisiva titeda
 bojadewabo banwanwa
 bemanombatana naba-
 Hlophe.

Mumu ayona imbwa.
 Jadedwabo amudli. Iino-
 mbi tebalungu banu
 batifanisa nabojadewabo.
 batiseke, bangatesheli. Ngo-
 ba abanakutithunisa ba-
 de jadedwabo.

Uthetho? wemahosi,
 awubabopha ngalutho
 etinombini. Ngoba neli-
 jele lihona. Banu babo-
 pheba kweca mithetho
 le nebekwa yimahosi.
 Mumu noka eboshiwe a-
 phume ayede leyono. a-
 buye aphinjiselwe hona

Abophwe Aphume one
Loku ukweda, nye, nyasho
ngehlidiyo. Uthi, "Yite lijele
, kubophwa tingubo."

Kokuba uthetho awuwe
wahlala kubafwana laba-
mnyama kokuba kuthi ti-
nombi leti netimhlophe ba-
tēde bojadewako, ngakube
kaje waphumyuka unilo.

Baketyotibita toke nge
mithi nyabo, bangatesheli.
Tibaleke nye, tibalakele.
Bakhe tingembeti tetingane.
Batiqube emithini. Inombi
ihale ikumbule ingane
yakubo kalowo fwana.
Igijime itē ifike hona: Ihla
le igoye laho la kumbelwe
hona uthi lowo.

Ufwana afike, ke, a-
yimithise. Uyaya kuyise
nenina yemithi. Seyi-

Tala umum.

Kojwa ngenxa yekuba bafwana bayahlonipha ngempela, abate bangatqabanga tinone-tinje. Tinombi netihlophe yibojade-wabo. Mahosikati nahlophe yibonina. Nakehlane ngeke babagangele. Kungabe nje kwehle uhlola kamwe kubantu nabayinkhungwane.

Noma sekusuka bafwana nabahlophe nabanakeleyo, bagange nge ngetinombi netimnyama, ngeke ubakone bafwana nabamnyama bephinjisa.

Ukuhamba ngomunye ligama lake, ngoba naye afuni ngimusho, ngoba leno neyedekeleyo khawe iyinganekwane, ihona. Uthi, Imotho yenjinga nethile, nemnyama, yaphelelwa wuPetrol esithubeni. Wesuka yena, wathatha ma-

tala umum.

Kojwa ngenxa yekuba
 bafwana bayahlonipha ngempela,
 akate bangatqabanga tinone-
 tinje. Tinombi netihlophe yibojade-
 wabo. Mahosikati nahlophe
 yibonina. Nakehlane ngeke ba-
 bagangele. Kungabe nje kwe-
 hle uhloa kamwe kubantu
 nabayankuhungwane.

Noma sekusuka bafwana
 nabahlophe nabanakelezo, baga-
 nge nge tinombi netimnyama,
 ngeke ubabone bafwana naba-
 mnyama bephinjisa.

Inganti kuyona lemfazwe
lehona, hulumeni ngakube
usethole sanda kahulu la
esakeke hona. Ake ubone,
ke. Ngiva kokuthi Petrol
uyaphunguka ngokw kwa-
betimotho. Sengathi sebe-
mukeliswa ngesilinganiso ne-
sithile. Akusafwani nakucala
laha munu wayengaklamelwa
etithengela ngekubona.

Ake ubeke, ke. Gavini
uyayisusa imotho iyambe.
Usekedisa kwa Petrol emothwe-
ni. Umfo nothile nenginga-
senakimusho namni ligama
lake, ngoba neye afuni ngi-
musho, ngoba leno neye-
dekileyo khawe iyinganekwa-
ne, ihona. Uthi, Imotho ye-
njunga nethile, nemnyama, ya-
phelelwa wu Petrol esithubeni.
Wesuka yena, wathatha ma-

546

3¢

81

K13/27

gaba agavini wabe nayewadile. Wawaqulela ethangini laphetoni. Yaduma imotho. Yesuka. Yayamba nganomu-huhu mujaho, lo.

Wayesefumana, ke, kokuthi kani gavini bona wuphethoni wempela. Kojwa, ke, mumwe, babili nabati lemfihlo.

Awubore, ke. Hulumeni kokuba wumumw noxosayo naletiboshwa natikambela sishimerana, ngakube w yathola (ma Recipe) tindlela te-kuthola phethoni ngakandle kwalendlela na wuthola ngayo.

Hhawubeke, ke. Bona gavini abasawedi nangatiligi. Lawupheka ngayena shukela iona. Bulande noyiligqongwe uhipha ma midudlo yemagaba neyisithupha a-

K13/27

Gavini. Ngizishya laho ke,
leyo. Ngoba khave kuzinjaba
yami.

Ngibuyela kweyebathakathi,
Bangake bamwelekelele hulu-
meni bathakathi. Ngoba a-
ngake abaqoqe uhlabo wohe.
Bahlangane babe yimi, netihwane
tabo netihukenezo. Hematuba
lo abo, netihwana tabo.

Ke kuchamuke laba na-
befuze tikoloshe, bona baya-
mbe embili. Kamwe nalabo
nabaphethe lihukalo lahe.
Bafike bede imi ingabonwa.
Ngoba phela bathi lihukalo
lahe ulphatha ceje anga
bonwa tikoloshe. Netinya-
nga tithi tinalo lohukalo.

Awubeke, ke. Hulumeni
ngayemane abite bona labo
bathakathi. Bafike bagibele
enyweni bafike babambe lomun-
u nowacala lohukalo.

noseluhuphe hulumeni nge-
mfazwe. Bayambe nje, ngo-
ba phela bona ngeke babon-
we ngoba batibile ngelihu-
balo. Batē bayongena e-
ndlini yabe la elala hona.
Bafike bambambe bam-
huleke babuye naye bam-
nike hulumeni.

Singabona, ke kokuthi
bayasekeda, ke bathakathi.
Hhawuleke, ke. Nalaba na-
beda ngidi, nanabakhanda
tibamu, bachamuke elubala
bataphe musidi lo la bewa-
ti hona bawupheke banike
hulumeni asebede.

Nanabaha tibamu ba-
chamuke elubala bahlanga-
ne nahulumeni belekele nge
lisu nabalatiyo bahande ti
hali nahulumeni.

Ungethuka sekuchamu-
nemkhonto wemaBusimane.

Lowaya mchubusholo rowawu
-funjwe yibathwa: Bafake
sihlungu emchibushweni
wabo, bajubule, babulale
inyamatane nezulu.

Leso sihlungu, bahona
nje, labasethwasa kuba-
thwa beshona. Thawube-
ke, ke. Iohle leto tihlungu
tihlanganiswa nemihono
yahulumeni, tingaka yiti-
hali netinemandla.

Thayi. Sengite nga-
huluma kahulu ngetihali
Bengingaconje yona lenjaka
Akuyamni lena. Ngisuswe
nje yitino nengitive tixo-
xwa ngase ngimangaliswa
yikuthi kani banu laba
bafunje kangaka?

Umkhonji wesimbi uthengi-
sa ngemihono yake kubanu
bemi, besilisa. Athole noma
yitimbuti, noma yitomo.

546

35

K13/27

85

Athengise ngemahuba
ahe, athole noma yitomo, no-
ma yitimbuti.

Mangabe ebona, athengi-
se ngetisimbi tahe leto nati-
khanje taba yimahuba nemi-
hono, athenge kudla. Ma-
sekwenele kudla, athenge
tona tomo netimbuti. ngo-
ba phela ziyona mali leyo.

Iyomo utoyishayela inya
nga egulekwa. Imbuti ayisha-
ye ibe yihugxa hwayo.

Iyomo utolobolela tinga-
ne tato emahweni ato. ku-
buye bafati timbuti utoti
hlabisa bahodi bahe, ne-
bahwemwana.

Nomumwe esuse usebedi
wekugaya busengi. Ababo-
ne kahle ke baru. Bede
njengetihwa ketofuna bu-
sengi kefuna ku hloba ba-
bukeke etisiveni naketinomb
ini.

Babuthenge ngetimbutu
nangetomo, nangekudla.
Kube sekuthi, ke, yena
mangabe engalimile, kube
usekutholile, ke, kudla
ngesebedi waha.

mangabe egarwa
ufwana waha, noma
yena egarwa, alokole
ngetomo natithole nge-
sebedi waha. abuye a
thenge, tiwaba nema-
beshu, netinyanga ma
kuba hona munu nogula-
yo. athenge ngawona
usebedi lo waha. mangabe
umchumile, athenge athenge
tisale tomo. Edule afuye nye.

Umunu nobadayo naye
thengisa. Athengise nge-
magoyi, kawathenge. athenge
-se ngemathunga ekusenge
kawathenge. Nema-wisa, ne-
timboko, netagila nema-

546

37

K13/27

87

phini, sawathenge ngekudla
nangetimbuti, nangetomo. a-
dle, efuye alobole. ashaye-
netinyanga lugsa netomo.
Adlule efuye mangabe um-
chumile usebedi wake.

Nalosika bwani bekwe-
fula, abusike ngempela.
Athole timbuti ngako. ne-
tomo futhi. nekudla futhi:
ngoba phela khava etosikela
mumwabe mumwe. bohe
banw befula yohe mumwa-
ka ngoba ibuye iqonse
indlw kabuye kufuneka
kuvuselela ngekwefula
mumwaka yohe.

ngako, ke, lomumw we-
kusika usika, athole ku-
dla, netimbuti netomo. ku-
thi mangabe eceje kuthe-
nga tohe tijingo temuti wa-
ke ngesebedw wake, tisale

tomo netimbuti. Kube umchumi
mle usebedi wabe.

Tilulu.

Bohe banu bayatifuna ti-
lulu. Munu noweda tilulu,
unosebedi ngempela. ngoba
mangabe sekuvuniwe, tiza
funeka tilulu ngoba phela
kushodwa kuthelwe kutona
mangabe esesatiwa koku-
thi wugena sibaribani
lona notelukayo, kuye ku-
suke nowale kuye afike a
tosifuna. Uyambhola
nyalo nangekudla nange-
timbuti nangetomo. ngo-
ba kunesimwe sikhathi
utohunga tilulu, athunge
macoma, eluke tinyati e-
luke tingceke nemiddlelo
athunge timbenge nemi-
fusa netibekelwayo, yeku-
thungela lijiki lebanum-
tane, athunge netichumo.

Batothenga baru, batē
 bashaye netōmo. ngoba lo-
 sebedi wahe bona abawā-
 ti, kojwa bawujingele ko-
 kuba bahlale berawo nge-
 mpela.

Nayeke, ngeke alambe
 ngeke eswele. ngoba utō-
 thola kudla ngesebedi wahe
 athole mabeshu netijwaka
 ngawo usebedi wahe. a-
 thole tōhe titsha telibumba
 ngawo usebedi wahe.
 Athole magansi netitheke
 ngawo usebedi wahe. a-
 thole tingxa tetinyanga
 tetinyanga kamwe netōmo
 tekushayela tinyanga, ku-
 wo usebedi wahe. athole
 tomo tekulobola kuwo u-
 sebedi wahe. Athole tōmo
 tekuhlaba nekwefuya
 kuwo losebedi wahe.

Kuthunga.

Lo, nothungayo naye utō
thi noma engalimi, adlule
adle. ngoba batofika la-
banokudla batofuna naba-
ngenako, bakufiqe la ku-
yena, bona bamnike ku-
dla, bona bathathe loko.

ngoba naye phela utō
thunga. Hhave etōsineka
Utohunga asike tijwaba
nemaggala, nemabeshu, ne-
tinjobo, nemahawu, netireni,
netihwana tekufaka ma-
thongwane agwayi, nemithi;
asike netiphanda tekuvuni
la.

Naye unemunu wabe
nominyo eshuka tikhumba
Yena aloku ethenga si-
humba nesishukiweyo ku-
lomunu esika ethunga
tiro lake naye. Wena

ufike endlini yake kufolile
nje. Wena ggila wena
siwaba wena beshu nesi
nene, wena hawu, wena
sihwama semithi, wena
sihwama sekufaka matho-
ngwane, wena bani, wena
bani.

~~Ufike kukesitolo nge-
mpela. Uthenge loko no-
kuthanjayo. Thake ube-
ke, ke, ngoba tinombi ti-
goya kangaka. Sekuco-
nywa kuzena kuthengwa
hgcila lenombi. Jayaya-
mba iya emtini wayo.~~

Naye, ke, nyathola to-
mo netimbuti ngalosebedi
waxe, usethatha naye e-
thenga yoke ino nange-
nayo. Kudhule kusale
timbuti netomo esibayeni
kuye netitomweda ake

K13/27

wumruntane njalo.

Kushuka sibumba.

Ahawe nako kuzino nengane. Ngoba sijahkile ngenpela.

Uyaqwilisa. Ashuke. athe-
nge mafutha atibisa. Ashuke, ke.
Ashuke, ashuke, ashuke, ashu-
ke. Kulo kushukeki.

Uyasethula leso sephanye-
ka nesimbe. Uyasishuka.
Nesisivushine, usesibisa
mafusha. Sesiyatshamba,
yena abe eshuka eyisa phambili

kube sekufika lona no
thunga magqila netijwaka
usesithenga. Emshayela ne
timbuti netomo ngelibatu
lahle. Naye, ke, uyahluma
njalo. Uthatha timbuti netomo
uthenga kudla. Ufeta yohe
mihiba yendle yane. Ngusho
nekuhlabela tingane.

546

43

K13/27

93

Kwaha tindu.

Dahi nabo usebedi wabo n-
yimpumelelo. Babitwa toheti-
nyawo. mumu afike ake.

Kucala tindu betiba
yitini netiningo. Tibiye
tithiwe du. Tite tibambe-
lele kasi. Tinebahu bato.
Batahe ticine tithu du.
Tibe nemnyango nomngane
mangake. ungena kuwona
uguce kucala kanduba
ungene ngekhati.

Tibe netinyanga tekwi
tifulela. Tefulwe tome
tithi ngo. Tihale minyaka
neminingi tinganethi.

Kuthi mangake sekw-
netha kubitwe mumu ato
fulela. mumu noyinyanga
yekwefulela.

Mangake sebetkutha
kulelorciwa, abayishizi

indhu leyo. Baye bayitaphe
 ijuna yayo, ibophwe tinya-
 nya ithuthwe iziswe laba
 kuyokwahiwa hona. Kusale
 leyuna neseryimfivilithi.

Kube sekusilwa lijiki.
 Kumemwe banu. Batotswala
 indhu. Isishulwe kasi
 yethwawesibanu, bayam-
 be behlabelela ligama labo
 nelitobavumela kokuba
 bayambe kamwekamwe, nye
 ngoba kumke kukhutelwa
 tingane esikoleni, tihutelwa
 wumunu notifunjisayo ethi
 atibususe kamwekamwe lu-
 nyawo, tihubeke kamwekamwe.

Loku ekusho ngesiga sahe
 nakubila ngaso ethi, "Left,
 right; Left, right, attention
 hold, 1, 2!" Nalo ke, liculo
 labo libatshela kokuthi
 makayiqakule ngoku. Iye

K13/27

45

546

95

emahlombe. Makuyambwe.
Kuyambwe ngelisen nelinje!
Makumiwe, ku phumukwa!
Makubekwe kasi! Njalo
nje. Kute kuyofikwa laha
bekuyiwa hona. Igxamekwe
Inyanga ibe seyayefulela.
Leyo nyanga yekwaha
ihola tomo netimbuti. Unga
figa kusikitela nje ^{zomo} em-
tini wayo, netimbuti, so! Ne-
holelwa ngato laha yake hona.
Ibe seyithatha ihlephula
kutona tomo netimbuti leto
netiholileyo ngekwaha kwayo,
ithenge kudla. Ithenge
tijwaba nemabeshu ku
binge yona nelusapho. I-
thenge titsha telibumba.
Ithenge tihulu. Ithenge
magansi netitheke nato tohe
titsha metelukwayo mangabe
kwenja nombi yake iya

kobeka, baru kemtini wayo.
 Ithenge busengi. Itholele ti-
 nyanga temithi mangabe ku-
 gubwa. yede kohe, kohe,
 Ithi mangabe seyede kohe,
 kudhule kusale timbuti netomo
 esibayeni, ma kwedangoba
 usebedi wayo uyichumile.
 Ibe wumumtane ngato.

Kuba bona, nye, inya-
 nga yemakoyi. Hoku iyam-
 be yaha makoyi nye yona
 yabe, nye, iceje idhulele ku-
 nomumumwe. Iceje idhu-
 lele kunomumwe. njalo, nye.
 Ithole timbuti noma yi-
 kudla.

Mangabe uyichumile
 losebedi wayo, ingeke ilambe
 ingeke yeswele. ngoba itothe-
 nga nayo tohe timfanelo te-
 muti wayo. yedhule ifuze
 nayo mangabe seyithengile.

546

47

K13/27

97

neyemaguma futhi
inyanga, nayo ihola tona ti-
mbuti. Nayo ayilambi, aye-
sweli ngenca yesebedi wayo.
Iye yefuye, nje, nayo kusiki-
tele.

~~Nenyanga yekwaha ti-
baya tomo, nayo ayesweli.
iye ihole timbuti. Bayibite,
bayibite. Ngoba tibaya tiya-
jingeka. Bayiholele timbuti.
Ithenge tomo ngetimbuti. Yefuye
Ihlabe. Iholele toha tijingo
tayo. Ithenge netino tayo tendli
netetimba.~~

516 Lokwehukana kwakhi-
sebedi kweda live lime
kahlle.

Kojwa kulima kona
akuyekwa. Kuhlaka ku-
dla, nje, ngoba akubarumi
bohe banu. Kani uthetho
lwekuba wohe munu no-
segqagile waphuma muti
wabe, kufwanele anikwe
masimw ekhwalakhe. Alime.

Pho! Ka! Kudla kona
akuyi ngekuthi wohe

H13/27

546

K13/27

49

546

99^x

munu ulimile. Kuhetha
banu. Nomunwe ulamba
elimile. Angakutholi nelite.
Kube sekufwanela akuthenge
kusebeda usebedi nawatiyo
akuthenge.

Bafati bona bayahle-
kana. Ufati nongalimiyo,
bayamhleka nabamwe
bathi uyilivila. Kojwa
ngeke baye komhlakulela.
Kojwa batoloku bemhleka
nje. Basho kokuthi kwa-
lahleka tomo laha, kwalo-
bohwa livila. Alithi siki.

Ykukhaleba nje loko kwe-
banu. Ngoba futhi mangake
isimw yaho ingakendabeni
yemariyo kuye kube uholi-
sekile wena. Ngoba ka
twala kunjicubungula be-
yihleba ngesihathi imila.
Kuthi kumila luhula

saake bekuphethe bekucukw-
ngula.

Angibuhumi mangake uke
walikala, awatē wayehla-
kula ngesihathi. Bayoku-
misa ngehloko, bekumisa
tbingco batē keme.

Besho kokuthi Hhawu!
Nithi mnikati lesimn use
hona? yafa isimn yihw-
kula. Watē waba yilivila
munu. Uluma ceje ayeki
kudla kufe yihw kula. Yena
ulibala yikuchopha achophe
abe sethwshika, ke, litē liye
koshona lilanga.

Kojwa wuhlola nje ngo-
ba amho notota akuhlaku-
lise. Wotē ukuye utihlaku-
bele nje wena.

Banu baye bahluphe nja-
lo. Bathanda kahulu ku-
ngena tingaba tebanu ke-
ngenakutibela ngahtho. End. S. 546

Onda 546